

Wypowiedź argumentacyjna – karta pracy ze wskazówkami dla ucznia

Temat wypowiedzi argumentacyjnej:

Cesarstwo Bizantyńskie było kontynuatorem tradycji Cesarstwa Rzymskiego w średniowieczu. Zajmij stanowisko wobec podanej tezy i je uzasadnij, uwzględniając w argumentacji aspekty polityczny i kulturowy.

Sporządź plan wypowiedzi argumentacyjnej.

CZĘŚĆ WSTĘPNA

Krok 1.

Zdefiniuj pojęcia *Cesarstwo Bizantyńskie* oraz *tradycja rzymska (tradycja Cesarstwa Rzymskiego)*.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

We wstępie należy zdefiniować pojęcia zawarte w temacie, czyli wyjaśnić ich znaczenie:

- gdy definiujesz *Cesarstwo Bizantyńskie*, uwzględnij jego związki z Cesarstwem Rzymskim,
- wyjaśnij pojęcie *tradycja rzymska (tradycja Cesarstwa Rzymskiego)*.

Krok 2.

Określ ramy czasowe i terytorialne istnienia Cesarstwa Bizantyńskiego.

.....
.....
.....
.....
.....

Określ:

- datę i wydarzenie, które doprowadziło do powstania cesarstwa,
- jego zasięg terytorialny,
- datę i wydarzenie, które doprowadziło do upadku cesarstwa.

Krok 3.

Opisz okoliczności powstania i upadku Cesarstwa Bizantyńskiego.

.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....
.....

Uwzględnij:

- przyczyny, które doprowadziły do podziału Cesarstwa Rzymskiego na dwie części,
- postać władcy, który podjął decyzję o podziale,
- datę podziału cesarstwa,
- dokładny zasięg terytorialny obu części,
- przyczyny upadku Cesarstwa Bizantyńskiego i dokładną datę tego wydarzenia.

Co powinna zawierać praca ucznia? – szczegółowe wytyczne dla nauczyciela

Zadanie	Szczegółowe treści wypowiedzi argumentacyjnej
Krok 1.	<p>Uczeń wyjaśnia pojęcia <i>Cesarstwo Bizantyńskie</i> oraz <i>tradycja rzymska (tradycja Cesarstwa Rzymskiego)</i>.</p> <p>Cesarstwo Bizantyńskie – inaczej Wschodniorzymskie lub Bizancjum – to państwo, które zanim powstało, stanowiło integralną (wschodnią) część Imperium Rzymskiego z charakterystycznymi dla Imperium Romanum administracją i prawem, językiem oraz zwyczajami, obyczajowością, wierzeniami, a także kanonami w sztuce czy literaturze, składającymi się na tradycję rzymską.</p>
Krok 2.	<p>Uczeń określa ramy czasowe i terytorialne Cesarstwa Bizantyńskiego.</p> <p>Cesarstwo Bizantyńskie powstało w 395 r. w wyniku podziału Imperium Rzymskiego na dwie części – zachodnią ze stolicą w Rzymie oraz wschodnią ze stolicą w Konstantynopolu. Objęło ono rzymskie prowincje w Europie (Grecję, Macedonię oraz Dację aż po Dunaj), posiadłości Rzymu w Azji Mniejszej oraz we wschodniej Afryce. Upadek Cesarstwa Wschodniorzymskiego związany jest ze zdobyciem Konstantynopola przez Turków w 1453 r.</p>
Krok 3.	<p>Uczeń opisuje okoliczności powstania i upadku Cesarstwa Bizantyńskiego:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozrost terytorialny Cesarstwa Rzymskiego powodował problemy z jego efektywnym zarządzaniem: Rzym jako stolica i centrum władzy był położony bardzo daleko od sporej części prowincji na Wschodzie, trudno było sprawować efektywny nadzór nad urzędnikami w prowincjach oraz żołnierzami pilnującymi granic; – w 293 r. doszło więc do podziału władzy centralnej cesarzy (tetrarchia), ale nie przyniosło to rozwiązania problemu; – w 395 r. nastąpił podział cesarstwa na dwie części – Cesarstwo Zachodniorzymskie ze stolicą w Rzymie oraz Cesarstwo Wschodniorzymskie ze stolicą w Konstantynopolu; – w 476 r. nastąpił upadek części zachodniej na skutek wielkiej wędrówki ludów; – Cesarstwo Bizantyńskie jest powszechnie uważane za kontynuatora Cesarstwa Rzymskiego, – w wyniku powstania i ekspansji Imperium Osmańskiego Cesarstwo Bizantyńskie utraciło swoje wpływy i terytoria; – zdobycie przez Turków Konstantynopola w 1453 r. jest uznawane za kres Cesarstwa Bizantyńskiego, a także za jedną z dat granicznych średniowiecza.
Krok 4.	<p>Uczeń określa, czy popiera tezę, czy się z nią nie zgadza.</p> <p>Może sformułować to tak: „Zgadzam się z tezą, że Cesarstwo Bizantyńskie było kontynuatorem tradycji Cesarstwa Rzymskiego w średniowieczu”, „Nie zgadzam się z tezą, że Cesarstwo Bizantyńskie było kontynuatorem tradycji Cesarstwa Rzymskiego w średniowieczu. Uważam, że...”.</p> <p>Uczeń może również zająć niejednoznaczne stanowisko (ale – co ważne – w kroku 6. musi już konkretnie opowiedzieć się za tezą lub przeciw niej): „Uważam, że niezwykle trudno jest zająć jednoznaczne stanowisko wobec tezy, że Cesarstwo Bizantyńskie było kontynuatorem tradycji Cesarstwa Rzymskiego w średniowieczu. Postaram się przywołać argumenty i sformułować opinię...”.</p>
Krok 5.	<p>Uczeń szczegółowo prezentuje swoje stanowisko za pomocą poprawnie merytorycznie dobranych argumentów oraz przykładów.</p> <p><u>Proponowane argumenty wraz z przykładami za tezą:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – jako dawna część Cesarstwa Rzymskiego Cesarstwo Bizantyńskie było naturalnym kontynuatorem tradycji rzymskiej, nazywano je „nowym Rzymem” lub „drugim Rzymem” (aspekt kulturowy); – cesarze bizantyńscy początkowo nawiązywali tytułaturą oraz sposobem sprawowania władzy do cesarzy rzymskich, gdy ci za dominatu sprawowali pełnię władzy (prawodawczej, sędziowskiej i dowództwo nad armią), podobnie jak w Cesarstwie Rzymskim formalnie byli

wybijerani przez senat, który w Bizancjum miał nieco inny charakter – był zgromadzeniem najwzyszych urzędników cesarstwa (aspekt polityczny);

- istniały takie same instytucje (senat) oraz urzędy (konsulowie, trybuni, pretorzy) jak w Cesarstwie Rzymskim, zachowano podział administracyjny na prowincje (aspekt polityczny);
- tak samo jak część zachodnia Bizancjum zmagalo się z zagrożeniem ze strony barbarzyńskich plemion; w VI w. były to najazdy Awarów oraz Bułgarów, a w VI i VII w. – Słowian (aspekt polityczny);
- cesarz Justynian I Wielki w VI w. dążył do odbudowy terytorialnej Cesarstwa Rzymskiego i jego dawnej państwowości (aspekt polityczny);
- religia chrześcijańska była religią panującą w Cesarstwie Bizantyńskim (aspekty polityczny i kulturowy);
- w Bizancjum obowiązywało prawo rzymskie, na nowo skodyfikowane na polecenie cesarza Justyniana Wielkiego w VI w.; w latach poprzedzających jego panowanie prawa różniły się w zależności od regionu i często wzajemnie sobie przeczyły (aspekt polityczny);
- podobnie jak w Rzymie (m.in. za panowania Konstantyna Wielkiego) cesarze bizantyńscy zwoływali sobory i ingerowali w doktrynę religii chrześcijańskiej, np. w 726 r. cesarz Leon III zakazał kultu świętych obrazów; cesarze bizantyńscy uważali, że sprawują w swoim państwie nie tylko władzę świecką, lecz także zwierzchnią nad Kościołem i podlega im patriarcha Konstantynopola (aspekty polityczny i kulturowy);
- czerpano z dorobku kulturowego Rzymian (budowanie kościołów w formie bazylik, np. kościół wzniesiony przez Justyniana I, czyli Hagia Sofia) oraz stosowano charakterystyczne rzymskie elementy architektoniczne: kopuły, atrium (wewnętrzny dziedziniec), rozwijano formę dekoracyjną – mozaiki, np. w bazylice Hagia Sofia przedstawiające Chrystusa Pantokratora czy też cesarzy Konstantyna Wielkiego oraz Justyniana Wielkiego oddających się pod opiekę Matki Boskiej, w bazylice św. Witalisa w Rawennie przedstawiające cesarza Justyniana w otoczeniu urzędników, duchownych i dowódców wojskowych (aspekt kulturowy);
- do VII w. Cesarstwo Bizantyńskie, mimo że nie tak rozległe terytorialnie jak Cesarstwo Rzymskie, było dominującą siłą polityczną w basenie Morza Śródziemnego, podobnie jak Rzym w czasach swej świetności (aspekt polityczny).

Proponowane argumenty wraz z przykładami przeciwko tezie:

- pod względem terytorialnym Bizancjum nigdy nie pokrywało się z Cesarstwem Rzymskim, ponieważ ograniczało się do części prowincji europejskich, afrykańskich oraz prowincji na Bliskim Wschodzie (aspekt polityczny);
- ze względu na to, że Cesarstwo Bizantyńskie utworzono na terenach, gdzie kultura grecka oraz język grecki powstały i istniały od czasów starożytnych, gdzie mieszkała spora populacja Greków, język grecki i tradycja hellenistyczna zaczęły tam z czasem dominować nad tradycją rzymską; w VII w. cesarz Herakliusz uczynił grekę językiem urzędowym zamiast łaciny (aspekt kulturowy);
- w VII w. za rządów Herakliusza Cesarstwo Bizantyńskie odeszło od rzymskiego podziału administracyjnego na prowincje (aspekt polityczny);
- w VII w. cesarz Herakliusz jako pierwszy władca bizantyński przyjął tytuł *basileusa*, czyli zastosował grecką tytulaturę dla władcy; pragnął w ten sposób zaakcentować bliski związek rządzonego przez siebie państwa z rodzimą, grecką tradycją; zresztą już w Cesarstwie Rzymskim we wschodniej części cesarstwa władcy nieoficjalnie byli określani tytułem *basileus*; tytuł ten funkcjonował do końca trwania Cesarstwa Bizantyńskiego (aspekty kulturowy i polityczny);
- w części wschodniej imperium ukształtował się ryt wschodni chrześcijaństwa z językiem greckim w liturgii, który dał początek Kościołom wschodnim, m.in. prawosławnemu (aspekt kulturowy);

	<p>– odmienność sztuki (w malarstwie ikony, które tworzone w ściśle określony sposób, brak rzeźb wolno stojących, tylko rzeźbiarstwo architektoniczne) (<u>aspekt kulturowy</u>);</p> <p>– cesarz był uważany za namiestnika Chrystusa i przywódcę Kościoła, jego zwierzchność uznawał patriarcha Konstantynopola – głowa Kościoła wschodniego, a zadaniem cesarstwa była chrystianizacja świata (<u>aspekty polityczny i kulturowy</u>);</p> <p>– od schyłku VII w. Bizancjum nie było już dominującą siłą polityczną w basenie Morza Śródziemnego, Rzym był przez cały okres swojego istnienia (<u>aspekt polityczny</u>).</p>
Krok 6.	<p>Uczeń podsumowuje swoją wypowiedź, dokonując selekcji argumentów na ważniejsze i mniej ważne, dostrzega zachodzące między nimi korelacje i wyraźnie wskazuje ciąg przyczynowo-skutkowy. Dodatkowo podsumowanie posłuży ostatecznemu opowiedzeniu się za tezą lub przeciw niej.</p>
Krok 7. Wypracowanie	<p>Uczeń tworzy wypowiedź z wykorzystaniem wiedzy historycznej w sposób funkcjonalny w odniesieniu do wskazanych w temacie aspektów – przytacza bogatą argumentację popartą poprawnie dobranymi przykładami.</p> <p>Praca powinna być merytorycznie poprawna (dotyczyć tematu), spójna (zawarte w niej informacje powinny być logicznie powiązane) oraz zawierać minimum 300 słów.</p>